

קפב בבא קמא דף לב עמוד א תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש)

והזיקו זו את זו, הדין הוא שאם **בַּעֲמָה** הפרה **הַמְחַלֵּקֶת** בפרה **הַרְבּוּצָה** 55
והזיקתה, **פְּטוּרָה**, שאין רשות הרבים עומדת להביצה ושינוי הוא, 56
וכלל הוא בדינו 'כל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור'. אך אם בעטה 57
הפרה **הַרְבּוּצָה** בפרה **הַמְחַלֵּקֶת**, **חַיִּיבָתָא**. 58
הגמרא מנסה להביא ראיה לדברי ריש לקיש מן המשנה: **לִימָא מְסִיעֵ** 59
לִיה מן הדין המבואר במשנה, שאם **הָיָה** **בַּעֲל** הקורה מהלך **רֹאשׁוֹן** 60
וּבַעֲל חֲבִית אַחֲרָיו, ונִשְׁבְּרָה החֲבִית בְּקוֹרָה, פְּטוּר בעל הקורה, וְאִם 61
עָמַד ו- (עצור) **בַּעֲל** הקורה במקומו, ונתקל בו בעל החבית וניזוק, **חַיִּיב** 62
בעל הקורה בתשלום נזק החבית, מאחר שפשע בכך שעצר ברשות 63
הרבים. 64
וְהָאֵל **הָכָא** דְּכִרְבּוּצָה בְּמַחֲלָקָת דְּמִי וְקִתְנִי חַיִּיב – והרי באופן זה 65
שעמד בעל הקורה ונתקל בו בעל החבית, יש לדון אותם כדין פרה 66
רבוצה הבעוטת בפרה מהלכת, שהרי בעל הקורה שעצר במקומו 67
שינה מן הדרך הרגילה, שאין דרך בני אדם לעמוד לפוש ברשות 68
הרבים, ולפיכך חייב הוא בתשלום נזקו של בעל החבית שהלך כדרכו, 69
יש להוכיח מכאן, שפרה הרובצת ברשות הרבים שלא כדין שבעטה 70
בפרה המהלכת כדרכה חייבת בתשלום נזקה. 71
דוחה הגמרא: וְתִשְׁבְּרָה הָאֵל מְסִיעֵ בְּעָא – וכי סבור אתה להביא ראיה 72
מן המשנה לדברי ריש לקיש, לא מִסְתַּיָּא דְּלֵא מְסִיעֵ אֱלָא מִקְשָׁה 73
נְפִי קִשְׁיָא – הרי לא די שאין ראיה לדבריו, אלא אדרבה יש להקשות 74
מן המשנה על שיטתו, שהרי מְעָמָא דְּבַעֲמָה – טעם הדבר שמחייב 75
ריש לקיש את הפרה הרבוצה, מאחר ששינתה ובעטה בפרה 76
המהלכת, ויש לדייק מדבריו, הָאֵל הוֹזִיקָה מְסִילָא – שאם רבצה הפרה 77
במקומה ונתקלה בה הפרה המהלכת וניזוקה, פְּטוּר בעל הפרה 78
הרבוצה מתשלום הנזק, מאחר שלא הזיקה פרתו בידיים, וְהָאֵל מְסִילָא 79
דְּמְסִילָא וְקִתְנִי חַיִּיב – והרי מדברי המשנה מוכח לא כן, שהרי מבואר 80
בה שאם עמד בעל קורה במקומו ונתקל בו בעל החבית וניזוק, חייב 81
בעל הקורה בתשלום הנזק, אף על פי שלא הזיקו בידיים. 82
מתרצת הגמרא: שיש לחלק בין האופן שבו עוסקת המשנה לדברי ריש 83
לקיש, מִתְּנִיתִין דְּפִסְקָה לְאִוְרְחָא בְּשִׁלְחָא – המשנה עוסקת באופן 84
שהיו ראשי הקורה מונחים לרוחב רשות הרבים, עד שלא נותר מקום 85
לעבור בו, ולפיכך יש לחייבו בנזק בעל החבית, אבל הָכָא לענין שתי 86
פרות, מדובר בַּכְּגוֹן דְּרִבְעָה בְּתֵר גִּיבָא – שרובצה הפרה בצד אחד של 87
הדרך, ועדיין נותר מקום לעבור בו, ולפיכך אִיבְעִי לָהּ לְסַנְיִי בְּאִידִךְ 88
גִּיבָא – היה לפרה המהלכת לילך בצד הדרך כדי שלא תניזק מן הפרה 89
הרבוצה, ולפיכך פטור בעל הפרה הרובצת, ורק באופן ששינתה הפרה 90
הרובצת ובעטה בפרה המהלכת חייב בעליה בתשלום הנזק. 91
הגמרא מנסה להביא ראיה לדברי ריש לקיש מן הסיפא של המשנה: 92
אֱלָא סִיפָא דְּמִתְנִיתִין מְסִיעֵ לִיה לְרִישׁ לְקִישׁ, דְּקִתְנִי שאם הָיָה **בַּעֲל** 93
החֲבִית מהלך **רֹאשׁוֹן** ו**בַּעֲל** קוֹרָה אַחֲרָיו, ונִשְׁבְּרָה החֲבִית בְּקוֹרָה, 94
חַיִּיב בעל הקורה, מאחר שנודרו בהליכתו יותר מדאי. וְאִם **עָמַד** 95
ו- (עצור) **בַּעֲל** החֲבִית בדרכו, ונתקל בו בעל הקורה והזיקו, פְּטוּר בעל 96
הקורה, מאחר שפשע בעל החבית בעצירתו. 97
וְהָאֵל **הָכָא** דְּכִמְחַלֵּקֶת כִּרְבּוּצָה דְּמִי וְקִתְנִי פְּטוּר – והרי באופן זה 98
שעמד בעל החבית ונתקל בו בעל הקורה, יש לדון אותם כדין פרה 99
מהלכת הבעוטת ברבוצה, שהרי בעל החבית שלא כדין עשה שעמד 100
מהליכתו, ולפיכך יש לפטור את בעל הקורה שהזיקו, ויש להוכיח 101
מכאן שאם בעטה הפרה המהלכת כדרכה בפרה הרובצת ברשות 102
הרבים שלא כדין והזיקתה, פטורה. 103
דוחה הגמרא: מִתְּנִיתִין דְּכִי אִוְרְחָה קָא מְסִי – המשנה עוסקת 104
באופן שהלך בעל הקורה כדרכו ונתקל בבעל החבית, ולפיכך אין 105
לחייבו בנזקי החבית, הָכָא לגבי פרה מהלכת הבעוטת ברבוצה, אֱמָר 106
לִיה – יכולה הפרה הרבוצה לומר למהלכת, נְהִי דְּאִית לָךְ רְשׁוּת 107
לְסַנְיִי עָלִי לְבַעֲוִמִי כִי לִית לָךְ רְשׁוּתָא – אף אם יש לך רשות לילך 108
עלי, מאחר שאיני רשאת לרבוץ ברשות הרבים, אך לבעוט בי אין לך 109
רשות, ולפיכך יתכן שיש לחייב את בעל הפרה המהלכת בתשלום 110
נזקה של הפרה הרבוצה. 111

המשך בעמוד לב

וְאִם **עָמַד** ו- (עצור) **בַּעֲל** קוֹרָה מהלכו, ונתקל בו בעל חבית, חַיִּיב בעל 1
הקורה, מאחר שפשע בעמידתו ברשות הרבים. וְאִם **אָמַר** בעל הקורה 2
לְבַעֲל החֲבִית עָמּוּד במקומו כדי שלא תתקל בי, פְּטוּר בעל הקורה, 3
שהרי הזהיר את בעל החבית. 4
וְאִם הָיָה **בַּעֲל** חֲבִית מהלך **רֹאשׁוֹן** ו**בַּעֲל** קוֹרָה אַחֲרָיו ונִשְׁבְּרָה החֲבִית 5
בְּקוֹרָה, חַיִּיב בעל הקורה, מאחר שנודרו בדרכו יותר מדאי עד שנתקל 6
בחבית. וְאִם **עָמַד** ו- (עצור) **בַּעֲל** החֲבִית מהלכו, ופגע בו בעל הקורה, 7
פְּטוּר בעל הקורה, מאחר שבעל החבית פגע בעמידתו ברשות הרבים. 8
וְאִם **אָמַר** בעל החבית לְבַעֲל הקוֹרָה עָמּוּד במקומו כדי שלא תתקל 9
בי, חַיִּיב בעל הקורה. 10
וְכֵן הָיָה הדין כשֶׁהָאֵל בְּנִירוֹ וְזֶה בֶּאֱפֻשְׁתָּנוּ, דהיינו, כשהיו שנים 11
מהלכים בדרך, אחד נושא נר בידו והשני פשתן, ופגעו זה בזה ונשרף 12
הפשתן על ידי הנר, גם בזה יש לפרש הדינים כפי כל האופנים 13
שנתבאר לעיל: 14

גמרא

בְּעָא מִינִיה ו- [שאל] **רַבָּה בְּרַן נָתַן מֶרֶב הוּנָא**, אדם הַמְזִיק אֶת אִשְׁתּוֹ 15
בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, מֶהוּ – מה דינו, האם חייב בתשלום נזקה או לא. 16
צדדי הספק: כִּיּוֹן דְּכִרְשׁוֹת קַעֲבִיד – מאחר שברשות הוא עושה לפיכך 17
פְּטוּר, או דְּלִמָּא אִיבְעִי לִיה לְעִיּוּנִי – או שיש לומר, שיש לו להתבונן 18
ולהזהר שלא יזיק, ולפיכך יש לחייבו בתשלום הנזק. 19
אֱמָר לִיה – רב הונא לרבה בר נתן, תְּנִיתוּהוּ – ניתן לפשוט טפס זה מן 20
הדין ששינוי במשנתו, ששנים שהיו מהלכים ברשות הרבים ופגעו זה 21
בזה פטורים, משום שְׁלֹחַה יֵשׁ רְשׁוּת לְהֵלֵךְ ברשות הרבים, ואף לֹחַה יֵשׁ 22
רְשׁוּת לְהֵלֵךְ שֵׁם, ומוכח, שכאשר יש לאדם רשות לילך במקום מסוים 23
פטור הוא אם הזיק שם שלא במתכוין, ועל כן יש לפטור אף בבעל 24
המזיק את אשתו, מאחר שברשות הוא עושה. 25
הגמרא מקשה על דין זה: אֱמָר רַבָּא, והלא הדברים קל וְחוֹמֶר, וְמֶה 26
ההורג בשגגה את רעהו בַּיָּעֵר, שְׁנֵה לְרְשׁוֹתוֹ נִכְנָם וְזֶה לְרְשׁוֹתוֹ נִכְנָם 27
– שבין ההורג ובין הנהרג יש להם רשות לילך ביער, ואף על פי כן 28
נַעֲשֶׂה ההורג כְּמִי שֶׁנִּכְנָם לְרְשׁוֹת חֲבִירוֹ והרגו, וְחַיִּיב גְּלוּת על 29
הדינתו, וְזֶה ו- (הבעל) שְׁלֹחַת רְשׁוֹת חֲבִירוֹ ו- [אשתו] נִכְנָם והזיק, לא כֵּל 30
שֶׁכֵּן שעליו להתחייב בתשלום נזקה. 31
מבררת הגמרא: אֱלָא הָאֵל קִתְנִי פְּטוּר בעל הקורה, משום שְׁלֹחַה 32
רְשׁוּת לְהֵלֵךְ לִלְוֵה רְשׁוּת לְהֵלֵךְ, ויש להוכיח מכך שבכל מקום שיש 33
לאדם רשות להלך פטור הוא אם הזיק בשוגג. 34
ומבאר, הָתָם – במשנה לגבי בעל חבית ובעל קורה, תְּנִיתוּהוּ בְּתִדְדִי 35
נִינְהוּ – שניהם באותו מצב הם עומדים, ששניהם יחד גרמו לשבירת 36
החבית על ידי פגיעתם זה בזה, ועל כן אין לחייב את בעל הקורה בנזקי 37
החבית, הָכָא – במזיק את אשתו, אִיהוּ קַעֲבִיד מַעֲשֶׂה וְהִיא לא – רק 38
הבעל עושה מעשה ולא האשה, ולפיכך אף שיש לו רשות לכך, מכל 39
מקום אם הזיק חייב. 40
מקשה הגמרא: כיצד יתכן לומר שאין האשה עושה מעשה, וְהַכְּתִיב 41
(ויקרא יח כט) לגבי דין נואפים, וְנִכְבְּרָתוֹ הַנִּפְשׁוֹת הָעוֹשֶׂה מִקְרָב 42
עֲפָם, ומשמע מדברי הכתוב שבין האיש ובין האשה הם בכלל עונש 43
כרת זה, ומאחר שקראם הכתוב 'הנפשות העושות' יש ללמוד שאף 44
האשה נידונית כעושה מעשה. 45
מתרצת הגמרא, הִנָּהוּ לְתַנְיִיהוּ אִית לָהּ – אכן ישנה הנאה 46
לשניהם, ולפיכך קראם הכתוב 'הנפשות העושות', אבל אִיהוּ מַעֲשֶׂה 47
הוא דְּקַעֲבִיד – מעשה בפועל רק הבעל עושה, ולפיכך יש לחייבו אם 48
הזיק. 49
שינוי במשנה שאם הָיָה **בַּעֲל** קוֹרָה **רֹאשׁוֹן** ובעל חבית אחרון, ונשברה 50
החבית בקורה פטור בעל הקורה, ואם עצר בדרכו בלא להזהיר את 51
בעל החבית חייב כו': 52
אֱמָר רִישׁ לְקִישׁ, שְׁתֵּי פְרוֹת של שני בני אדם, השוהות בְּרְשׁוֹת 53
הַרְבִּים, אַחַת כִּרְבּוּצָה ו- (רובצת) במקומה וְאַחַת מְחַלֵּקֶת כדרכה, 54

משנה

1 משנה זו עוסקת אף היא בשנים שהזיקו זה את זה ברשות הרבים.
2 שְׁנִים שֶׁהָיוּ מְהֻלְכִין בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים, אֶחָד מֵהֶם רָץ וְאֶחָד מֵהֶם מְהַלֵּךְ
3 כְּדִרְכוֹ, אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם רָצִין, וְהִזִּיקוּ זֶה אֶת זֶה, שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִין
4 מִתְּשֻׁלוּמֵי הַנּוֹק, שֶׁמֵּאֲחֵר וּלְשֵׁנֵיהֶם יֵשׁ רִשּׁוֹת לַהֲלֹךְ וּלְרוֹץ בְּרִשּׁוֹת
5 הָרִבִּים, וּשְׁנֵיהֶם הִזִּיקוּ זֶה אֶת זֶה כְּאֶחָד, אֵין לַחִיִּיב אֶחָד בְּנוֹקֵי חֲבִירוֹ:

גמרא

6 מִתְּנִיתִין – הָדִין הַמְּבֹאֵר בַּמִּשְׁנָה, שֶׁאֵף בְּאוֹפֶן שֶׁאֶחָד רָץ וְהַשֵּׁנִי מְהַלֵּךְ
7 כְּדִרְכוֹ אֵין לַחִיִּיב אֶת הָרֵץ בְּנוֹקֵי הַמְּהַלֵּךְ, הוּא דִּלָּא בְּשִׁטַּת אִיסִי בִּן
8 יְהוּדָה, דִּתְנִינָא – שֶׁהָרִי שֶׁנִּינוּ בְּבִרְיִיתָא, שֶׁאִיסִי בִּן יְהוּדָה אוֹמֵר שֶׁאִדָם
9 שָׂרֵץ בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים וְהִזִּיק, חֲיִיב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשׁוֹנָה, שֶׁאֵין אָדָם רִשְׁאֵי
10 לְרוֹץ בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים. וּמוֹדָה אִיסִי בִּן יְהוּדָה שֶׁאֵם רָץ בְּעֶרֶב שַׁבָּת בִּין
11 הַשְּׂמֻשּׁוֹת וְהִזִּיק, שֶׁהוּא פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁרָץ בְּרִשּׁוֹת, שֶׁרִשְׁאֵי אָדָם לְרוֹץ
12 בְּעֶרֶב שַׁבָּת עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת אֶת צִרְכֵי הַשַּׁבָּת.
13

14 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הִלָּכָה בְּאִיסִי בִּן יְהוּדָה, שֶׁיֵּשׁ לַחִיִּיב אֶת הָאָדָם שֶׁרָץ
15 וְהִזִּיק בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים.

16 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא, וְיָמֵי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הֵכִי – הָאֵם טוֹבֵר רַבִּי יוֹחָנָן כֵּאִיסִי
17 בִּן יְהוּדָה, וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן (לַעֲלֵיל כֵּט): הִלָּכָה בְּסֶתֶם מִשְׁנָה – שֶׁבִּכַּל
18 מִקּוֹם שֶׁמְּבֹאֵר דִּין בַּמִּשְׁנָה בְּאֵין חוֹלֵק, יֵשׁ לַפְּסוֹק כֵּן לַהֲלָכָה. וְתַנֵּן
19 בַּמִּשְׁנָתִינוּ, שֶׁאֵם הִיָּה אֶחָד רָץ וְאֶחָד מְהַלֵּךְ אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם רָצִין
20 פְּטוּרִין, וּמוֹכַח מִדְּבַרֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁרִשְׁאֵי אָדָם לְרוֹץ בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים, וְאֵין
21 חוֹלֵק בְּדִבְרֵי, וְאֵם כֵּן לְדִבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן יֵשׁ לַפְּסוֹק כֵּן לַהֲלָכָה, וְשֶׁלֹּא

כְּדִבְרֵי אִיסִי בִּן יְהוּדָה.

22 מִתְּנִיתִין הַגִּמְרָא: מִתְּנִיתִין בְּעֶרֶב שַׁבָּת בִּין הַשְּׂמֻשּׁוֹת – הַמִּשְׁנָה עוֹסֶקֶת
23 בְּאָדָם הָרֵץ בְּעֶרֶב שַׁבָּת בִּין הַשְּׂמֻשּׁוֹת, שֶׁבֹּזָה מוֹדָה גַּם אִיסִי בִּן יְהוּדָה
24 שֶׁכֵּדִין הוּא עוֹשֶׂה, וּלְפִיכָךְ פְּטוּר אִם הִזִּיק.

25 מְבֹרֶרֶת הַגִּמְרָא: מִמָּא' שֶׁהַמִּשְׁנָה עוֹסֶקֶת בְּאָדָם הָרֵץ בְּעֶרֶב שַׁבָּת.
26 וּמִבְּאֵרֶת, מִדְּקִתְנֵי בַּמִּשְׁנָה 'אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם רָצִין פְּטוּרִין. הָאֵ תוֹ
27 לָמָּה לִּי, הָרִי נִיתֵן לַלְמוּד דִּין זֶה בְּקַל וְחוֹמֵר, הִשְׁתָּא – שֶׁהָרִי בְּאוֹפֶן
28 שֶׁאֶחָד רָץ וְאֶחָד מְהַלֵּךְ וְהִזִּיקוּ זֶה אֶת זֶה, נִתְּבָאֵר בַּמִּשְׁנָה שֶׁהָרֵץ פְּטוּר
29 מִתְּשֻׁלוּמֵי נֹקֵז שֶׁל הַמְּהַלֵּךְ, אֵף שֶׁהוּא שִׁנָּה מִן הַדֶּרֶךְ הָרִגִּילָה וְהַמְּהַלֵּךְ
30 לֹא שִׁנָּה, וְאֵם כֵּן, בְּאוֹפֶן שֶׁשְׁנֵיהֶם רָצִין, דִּהֵינּוּ שְׁנֵיהֶם שִׁינוּ מִן הַדֶּרֶךְ
31 הָרִגִּילָה, מִבְּעֵיָא – הָאֵם צִרִיךְ לֹמֵר שֶׁפְּטוּרִים הֵם.

32 אֵלָּא בַּהֲכֹרַח הֵכִי קָאָמַר, שֶׁאֵם הִיָּה אֶחָד רָץ וְאֶחָד מְהַלֵּךְ פְּטוּר, בְּמָה
33 דְּכָרִים אָמוּרִים בְּאָדָם הָרֵץ בְּעֶרֶב שַׁבָּת בִּין הַשְּׂמֻשּׁוֹת, שֶׁרִשְׁאֵי הוּא
34 לְרוֹץ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, אֲבָל בְּיָמוֹת הַחֹל אִם הִיָּה אֶחָד רָץ וְאֶחָד מְהַלֵּךְ
35 חֲיִיב הָרֵץ, שֶׁהָרִי שֶׁלֹּא כֵּדִין הוּא עוֹשֶׂה. אִמָּנָם אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם רָצִין, אִזִּי
36 אֲפִילוֹ בְּיָמוֹת הַחֹל פְּטוּרִין הֵם, מֵאֲחֵר שֶׁשְׁנֵיהֶם שִׁינוּ מִן הַדֶּרֶךְ
37 הָרִגִּילָה.

38 אָמַר מַר, וּמוֹדָה אִיסִי בְּאָדָם הָרֵץ בְּעֶרֶב שַׁבָּת בִּין הַשְּׂמֻשּׁוֹת וְהִזִּיק,
39 שֶׁהוּא פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁרָץ בְּרִשּׁוֹת.

40 מְבֹרֶרֶת הַגִּמְרָא: בְּעֶרֶב שַׁבָּת מֵאֵי בְּרִשּׁוֹת אִיכָא – מִדּוּעַ יֵשׁ רִשּׁוֹת
41 לְאָדָם לְרוֹץ בְּעֶרֶב שַׁבָּת.

42 וּמִבְּאֵרֶת, בְּדִרְבֵּי חֲנִינָא, דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא לְתַלְמִידָיו,

בבא קמא דף לב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קפה

אוחו אדם ונפצע תיב הנגר בתשלום ד' דברים, נזק, צער, ריפוי ושבט, ואם נהרג אותו אדם פטור הנגר מנזלות, לפי שאין דומה מקרה זה לאדם ההורג בשגגה את רעהו ביער, שהרי ביער זה לרשותו נכנס וזה לרשותו נכנס – שהעיר רשות הרבים הוא, ולפיכך יש לדון בין את ההורג ובין את הנהרג כנכנסים לרשות שלהם, אך זה – שנכנס לרשותו של הנגר, לרשות חבירו נכנס, ויש לומר שלא חייבה תורה גלות באופן כזה.

הגמרא מקשה על דברי רבי יוסי בר חנינא: אמר רבא, והלא הדברים קל וחומר, ומה ההורג את רעהו בשגגה ביער, שזה לדעתו נכנס וזה לדעתו נכנס, דדיינו, שבין ההורג ובין הנהרג נכנסו ליער ללא נטילת רשות איש מרעהו, ולא ידע ההורג על המצא של הננהרג בסמוך לו, ואף על פי כן נעשה הנהרג כמי שנכנס לדעתו – ובידיעתו וברשותו חבירו, וגולה ההורג על ידו, זה – הנכנס לבית הנגר ברשות, שלדעת וברשות חבירו נכנס לביתו, לא כל שכן שיש לחייב את הנגר גלות על הריגתו. וכיצד יתכן לומר שרבי יוסי בר חנינא פטור מגלות.

ומהמת קושיא זו מבאר רבא את דברי רבי יוסי בר חנינא באופן אחר: אלא אמר רבא, מאי טעמא שפטור הנגר מנזלות, לא משום שאין מגיע לו עונש חמור כזה, אלא דלא סגי ליה בגלות – לא די לו בעונש קל של גלות, והיינו טעמא – וזהו טעמו דרבי יוסי בר חנינא הפטור מגלות, משום דהוה ליה הנגר שונג קרוב למזיד, שמאחר ונתן רשות לאותו אדם להכנס לביתו, היה לו לחשוב שמה כבר נכנס, ומאחר שלא נזקק הרי הוא קרוב למזיד בהריגתו, ולכן לא די לו בעונש גלות, שאין הגלות מועילה לכפר העונן להורג במזיד, אלא להורג בשגגה. הגמרא מקשה על דין זה שההורג בשוגג קרוב למזיד אינו גולה. קתיב רבא, שנינו במסכת מכות (כב) לגבי דין אדם הלוקה בבית דין על עוונותיו, שבית דין אומרים אותו כמה מלקות ניתן להלקותו בלא שיסתכן, ואם הוסיף לו שליח בית הדין רצועה – מכה אחת נוספת על האומדן שאמדודו, ועל ידי כן מת הלוקה, הרי זה המלקה גולה על דין כדן הורג נפש בשגגה.

והא תבא – והרי באופן זה דהמלקה שונג קרוב למזיד הוא בהריגה זו, דאיכא אסופי ארעתייה – שהרי היה לו להעלות בדעתו דמיתתו אינשי בהדא רצועה – שעלול אדם למות כשמוסיפים לו מכה, וקתני – ומכל מקום כתוב שיהי זה המלקה גולה, ומובח שאף ההורג בשוגג קרוב למזיד גולה.

מתרצת הגמרא: אמר רב שימי מנהרדעא, אין המשנה עוסקת באופן שהוסיף לו סתם מכה על האומדן, אלא דמיתתו מני – שטעה שליח בית הדין במנין המלקות, וכסבור היה שעדיין לא הלקה את כל מה שאמדודו, ולפיכך הוסיף לו עוד מכה ומת. ולאחר מכן נתברר שטעות היתה בידי במנינו, ובאופן זה אין לדנו כשוגג הקרוב למזיד, אלא כהורג בשוגג גרידא.

הגמרא מקשה על תירוץ זה: מפש ליה – והכחו רבא לרב שימי בסנהדרית – על סנדלו, ואמר ליה, אטו הוא מני – וכי המלקה הוא המונה את מנין המלקות, והתניא – והרי שנינו בברייתא, שסדר המלקות כך הוא, הגדול שבדינין קורא בתורה בפרשת (דברים כח) נט' והפלא ה' את מכתך, והדין השני מונה את מנין המלקות, והדין השלישי אומר לשליח בית דין תכה. ונמצא שאין שליח בית הדין מונה בעצמו אלא הדין הוא שמונה, וכיצד יתכן לומר שטעה שליח בית דין במנין המלקות.

אלא אמר רב שימי מנהרדעא, המשנה עוסקת באופן דמעתה דייני גופיה – שטעה הדין עצמו במנין המלקות, ולפיכך הוסיף לו שליח בית הדין מכה על המנין שאמדודו, ועל כן יש לדנו כהורג בשגגה וגולה.

הגמרא מקשה ממשנה נוספת על דין זה שההורג בשוגג קרוב למזיד אינו גולה. מיתבי, שנינו במסכת מכות (ח). שאדם הורג את האבן לרשות הרבים, והרג שם אדם בשגגה, הרי זה הורג גולה, כדן ההורג נפש בשגגה.

והא תבא – והרי באופן זה, דההורג שונג קרוב למזיד הוא, דאיכא

בואו ונצא לקראת פלה מלקתא – דהיינו, נצא לקבל את פני השבת כאדם המקבל את פני המלך, ואמר ליה – ויש אומרים שאמר כך, בואו ונצא לקראת שבת פלה מלקתא. רבי ינאי היה מתעמק בבגדים נאים, וקאי – ועמדו – ואמר בואי פלה בואי פלה, שכך היה קורא לשביתת השבת מתוך חיבתה בעיניו.

ויש לנו ללמוד מהנהגתו, שכשם שמצוה לצאת ולקבל את פני השבת, כן מצוה לטרוח ולרוץ בערב שבת להכין את צרכי השבת, ועל כן יש לפטור את זה שרץ והויק בשוגג, שהרי ברשות עשה.

משנה

משנה זו עוסקת באדם הנמצא אחת ומוזיק ברשות אחרת. אדם המבקע עצים ברשות הרבים וניתוח חתיכה מן העץ, או שניתק הגרזן מקתו ונפל והזיק ברשות היחיד השייכת לאדם אחר, או שביקע עצים ברשות היחיד שלו, וניתן מן העץ או הגרזן והזיק ברשות הרבים, או שביקע ברשות היחיד שלו והתני והזיק ברשות היחיד של אדם אחר, בכל אופנים אלו חייב המבקע בתשלומי הנזק:

גמרא

הגמרא מבארת מדוע הוצרכה המשנה להשמיע דין זה בשלשה אופנים שונים: וצריכא – ישנו צורך להשמיענו את שלושת הדינים, מאחר שלא ניתן ללמודם זה מזה. דאי תנא דין זה רק לגבי המבקע עצים ברשות היחיד והתני והזיק ברשות הרבים, היה מקום לומר שרק באופן זה יש לחייבו על כך, משום דשכיחי רבים – מאחר שמצויים אנשים רבים העוברים ברשות הרבים, ולפיכך היה לו להזהר שלא להזיקם, ופושע הוא, אבל המבקע עצים והתני ברשות הרבים לרשות היחיד, דלא שכיחי רבים – שאין אנשים רבים מצויים במקום הנזק, איכא לא – יש מקום לומר שלא יתחייב המבקע, ולפיכך הוצרכה המשנה להשמיענו שגם באופן זה חייב.

ואי תנא דין זה רק לגבי המבקע עצים והתני ברשות הרבים לרשות היחיד, היה מקום לומר שרק באופן זה יש לחייבו, משום דמעיקרא שלא ברשות עבד – מאחר שתחילת מעשיו היו שלא ברשות, שהרי אין אדם רשאי לבקע עצים ברשות הרבים, ולפיכך יש לחייבו על נזקו, אבל המבקע ומתני ברשות היחיד שלו לרשות הרבים דברשות עבד – שביקע עצים ברשות, שהרי עשה כן בתוך רשותו, איכא לא – יש מקום לומר שלא יתחייב על כך, ולפיכך הוצרכה המשנה להשמיע שגם באופן זה חייב.

ואי תנא תנא תנא – ואילו היתה המשנה שונה שני דינים אלו, לגבי המבקע ברשות הרבים והזיק ברשות היחיד, ולגבי המבקע ברשות היחיד והזיק ברשות הרבים, היה מקום לומר בזה שבכל אחד ישנו טעם מיוחד לחייב את המבקע, הא – המבקע ברשות היחיד והזיק ברשות הרבים יש לחייבו, משום שהתני למקום דשכיחי רבים ופושע הוא, והא – והמבקע ברשות הרבים והזיק ברשות היחיד יש לחייבו, משום דביקעתו שלא ברשות היא, אבל המתני ברשות היחיד שלו לרשות היחיד של אדם אחר, שיש בזה שתי סיבות לפטור, האחת, דלא שכיחי רבים – שאין מצויים עוברים ושבים במקום הנזק, והשנית, דמעיקרא ברשות – שמתחילה עשה כן ברשות בחצירו, איכא לא – יש מקום לומר שבוז אין לחייבו, צריכא – ולפיכך הוצרכה המשנה להשמיענו שגם באופן זה חייב המבקע בתשלומי הנזק:

הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בדין אדם שנכנס לחצר חבירו וניזוק שם: תנו רבנן, אדם הנכנס לחנותו של נגר שלא ברשות הנגר, ונתנה בקעתו – וחתכת עץ ונפסחה – והכתה על פניו ומת, פטור הנגר מחיוב גלות, ואם נכנס אותו אדם לחנות הנגר ברשות, וניתוח בקעת על פניו והזיק או מת, חייב הנגר.

מבשרת הגמרא: מאי חייב – במה יש לחייב את הנגר על הריגת אותו אדם או פציעתו אם נכנס ברשות. אמר רבי יוסי בר חנינא, אם הזיק

פטור הוא מגלות אם נהרג, מאחר ששוגג הקרוב למזיד הוא.
ועתה מביאה הגמרא ביאור אחר בדברי רבי יוסי בר חנינא: **רַב פִּסְאָ**
מְשַׁמֵּיהַ דְּרַבָּא, מִתְּנִי לָהּ אֲרִישָׁא – היה שונה את דברי רבי יוסי בר
חנינא על הרישא של הברייטא, שבה שנינו שאדם הנכנס לחנותו של
נָגֵד שֶׁלֹא בְּרִשּׁוֹת הִנֵּג, וְנִתְּנָה לוֹ בְּקִצְתָּ וּמִפְּתָחָ לֹא עַל פָּנָיו וּמֵתָ,
פֶּטוּר הִנֵּג. ועל כך אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּר חֲנִינָא, שֶׁאִם נִיּוּק הִנְכַּס חַיִּיב
הִנֵּג בְּתַשְׁלוֹם אֲרִבְקָה דְּרַבִּים, וְאִם מֵת, פֶּטוּר הִנֵּג מִגְּלוּת.
הגמרא מבארת את מחלוקת שתי הלשונות: מֵאֵן דְּמִתְּנִי לָהּ אֲרִישָׁא
– מי שונה את דברי רבי יוסי על הסיפא של הברייטא, העוסקת באדם
הנכנס לבית הנגר ברשות, שאף בזה סובר רבי יוסי שפטור הנגר
מגלות, כֹּל שֶׁכֵּן שְׁסוּבָר שְׁדִינוּ שֶׁל רַבִּי יוֹסִי נִאמַר גַּם אֲרִישָׁא, העוסקת
באדם הנכנס לבית הנגר שלא ברשות, שאם הרגו הנגר אינו גולה על
ידו.
וּמֵאֵן דְּמִתְּנִי לָהּ – אך מי ששונה את דינו של רבי יוסי אֲרִישָׁא – על
הרישא, שאם נכנס שלא ברשות אינו גולה על ידו, יסבור שדין זה
נאמר דווקא על הרישא, אֲכַל אֲפִישָׁא לא, דְּרִינָן דְּבִרְשׁוֹת הִנֵּג נִכְנַס,
חַיִּיב הִנֵּג גְּלוּת על הריגתו.
מקשה הגמרא: וְמִי חַיִּיב גְּלוּת – האם חייב הנגר גלות על הריגתו של
הנכנס לביתו, וְהִתְנִיָּא – והי שנינו בברייטא, שאדם הנכנס לחנותו
שֶׁל נֶפֶשׁ, וְנִתְּנָה נִיצוּצוֹת שֶׁל אֵשׁ וּמִפְּתָח – הכתהו לֹא עַל פָּנָיו וּמֵתָ,
פֶּטוּר הִנֵּפֶח מִגְלוּת, וְאִפְּלוּ אִם נִכְנַס הִלָּה בְּרִשּׁוֹת הִנֵּפֶח, ומדוע נכנס
לביתו של נגר אין הדין כן.
מתרצת הגמרא: הָכֵא בְּמֵאִי עֲסִקִינָן – ברייתא זו עוסקת בְּשׁוּלְיָא
דְּנִפְחִי – שהנכנס הוא תלמידו של הנפח הלמד ממנו אומנות זו,
ולפיכך פטור הוא מגלות על הריגתו.
שבה הגמרא ומקשה: שׁוּלְיָא דְּנִפְחִי לְמַקְטָלָא קָאִי – וכי בגלל
שתלמידו הוא להריגה הוא עומד, ומזה טעם יש בזה לפטור מגלות.
מתרצת הגמרא: שהברייטא עוסקת בְּשֶׁרֶבֶב מְסַרְחָב – מפציר בו
לְצֵאת מִבֵּיתוֹ וְאִינוּ יוֹצֵא, ולפיכך פטור הוא על הריגתו.
שבה הגמרא ומקשה: וּמִשּׁוּם דְּרַבּוֹ מְסַרְחָב בּוֹ לְצֵאת לְמִקְטָלִיָּה קָאִי
– וכי מאחר שרבו הפציר בו לצאת ולא יצא רשאי הוא להורגו.
מתרצת הגמרא: כְּכִבּוּר יָצָא – כסבור היה הנפח שלאחר שהפציר
בתלמידו לצאת מביתו קיים הלה את דבריו ויצא, ולפיכך לא נזהר
שלא ינוק אדם מן הניצוצות, ואנוס הוא, ועל כן אינו חייב גלות.
שבה הגמרא ומקשה: אִי הָכֵי אֲמַר נָמִי – אם כן, יש לומר דין זה בכל
אדם, שאם שהה בביתו של הנפח והפציר בו לצאת וכסבור שיצא,
פטור הוא על הריגתו.

לִיה אֲסוּקֵי אֲדַעְתִּיהּ – שהיה לו להעלות על דעתו דְּבִרְשׁוֹת הָרַבִּים
שְׂכִיחֵי אִינְשֵׁי – שמצויים אנשים העוברים ברשות הרבים, ויכולים הם
להפגע מן האבן שזרק, וְקָתְנִי – ומכל מקום כתוב במשנה שְׁהָרִי זֶה
הַזּוֹרֵק גּוֹלָה, ויש להוכיח מכך שאף ההורג בשוגג הקרוב למזיד גולה.
מתרצת הגמרא: אֲמַר רַב שְׁמוּאֵל בֶּר יִצְחָק, אִין הַמִּשְׁנָה עוֹסֶקת בְּאִדָם
הַזּוֹרֵק אֲבָן סַתֵּם לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, אִלָּא בְּאִדָם הַסּוֹתֵר אֶת בּוֹתְלֵי שְׁבִין
חֲצִירוֹ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, וּנְפִלָה אֲבָן מִן הַכּוֹתֵל עַל אֶחָד מִן הַהוֹלְכִים
בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים וְהִרְגָתוֹ, וּלְפִיכָךְ אִין לְדוֹנוּ בְּשׁוּגָג הַקְּרֹב לְמִזִּיד אִלָּא
כְּהוֹרָג בְּשׁוּגָג גְּרִידָא.
מקשה הגמרא: שאף באופן זה אין לדנו כהורג בשוגג גרידא, אלא
בשוגג קרוב למזיד, שהרי אִיבְעִי לִיה עֵינֵי – היה לו להתבונן קודם
סתירת הכותל אם אין אדם שעלול להפגע מכך.
מתרצת הגמרא: שהמשנה עוסקת בְּאִדָם הַסּוֹתֵר אֶת בּוֹתְלֵי שְׁבִין, וְעַל כֵּן אִינוּ קְרֹב לְמִזִּיד
בְּסִתְרִיהּ זֶה.
שבה הגמרא ומקשה: בְּלִילָה נָמִי אִיבְעִי לִיה עֵינֵי – גם הסותר כותלו
בלילה מוטל עליו להתבונן שלא יזיק, ואם לא עשה כן קרוב למזיד
הוא.
ומחמת קושיא זו חוזרת בה הגמרא, ומבארת שאין המשנה עוסקת
בסותר כותלו בלילה, אלא בְּסוֹתֵר אֶת בּוֹתְלֵי בָּיִם, אך אינו סותרו
לרחוב העיר אלא לְאִשְׁפָּה.
מבשרת הגמרא: הָאִי אִשְׁפָּה הִיכִי דְּמִי – באיזו אשפה מדובר, אִי
דְּשִׁכְחִי רַבִּים – אם מצויים בה אנשים רבים, אם כן שוגג קרוב לְמִזִּיד
הוא, שהיה לו להעלות בדעתו שעלולים העוברים שם להפגע
מסתירת הכותל, וְאִי לֹא שְׂכִיחֵי רַבִּים – ואם אין מצויים אנשים
העוברים שם, אם כן אֲנוּם הוא, שלא היה לו להעלות בדעתו שמיישרו
יעבור שם.
אֲמַר רַב פִּסְאָ, [לֹא צְרִיכָא – לא הוצרכה המשנה להשמיע דין זה,
אֲלֵא] בְּסוֹתֵר אֶת כּוֹתְלֵי בָּיִם, לְאִשְׁפָּה הַעֲשׂוּיָה לְהַפְנוֹת – שבני אדם
נִפְנִים בַּה לְנִקְבֵיהֶם בְּלִילָה, וְאִתָּה עֲשׂוּיָה – ואין דרך בני אדם לְהַפְנוֹת
בַּה בָּיִם, וְאִיכָא דְּמִיקְרִי וְיִתִּיב – אלא שלעיתים קורה שיושב בה אדם
להפנות ביום, ולפיכך גולה זה הסותר כדין הורג בשגגה, שהרי קרוב
לְמִזִּיד לֹא הָוִי, דְּהָא אִשְׁפָּה זֶה אִתָּה עֲשׂוּיָה לְהַפְנוֹת בָּיִם, ומאידך,
אֲנוּם נָמִי לֹא הָוִי, דְּהָא אִיכָא דְּמִיקְרִי וְיִתִּיב – שהרי קורה שיושב בה
אדם ביום, אלא דינו כשוגג וגולה.
נתבאר עד עתה דברי רבי יוסי בר חנינא על הסיפא של הברייטא,
העוסקת באדם הנכנס לביתו של נגר ברשות, שעל כך אמר רבי יוסי
בר חנינא שחייב הנגר בתשלום ארבעה דברים אם ניוק הנכנס, אך